

Státní okresní archiv Plzeň-jih se sídlem v Blovicích

Újezdní školní rada Starý Plzenec

1872–1949

Inventář

EL NAD č.: 383

AP č.: 496

Mgr. Markéta Járová

Blovice 2017

Obsah

Úvod:

I. Vývoj původce archiválií	3
II. Vývoj a dějiny archivního fondu	4
III. Archivní charakteristika archivního fondu	5
IV. Stručný rozbor obsahu archivního fondu	7
V. Záznam o uspořádání archivního fondu a sestavení archivní pomůcky	7
Seznam použité literatury	8

Přílohy:

Příloha č. 1: Seznam použitých zkratk	9
Inventární seznam	11

Úvod

I. Vývoj původce archiválií

Původcem těchto archiválií je Místní školní rada Starý Plzenec a Újezdní školní rada Starý Plzenec.

Samosprávné instituce starající se o správu škol mají svůj počátek v zákoně č. 48/1868 ř. z. Ten ustanovil zemské, okresní a místní školní rady. Již zemský zákon č. 22/1870 z. z. nejprve stanovil, že školním okresům připadá povinnost nejen platit učitele, ale také školy zřizovat, a dokonce vydržovat a uhrazovat i věcné náklady. Tyto rozsáhlé povinnosti se však změnily již o tři roky později, kdy zčásti přešly na místní školní rady. Nová základní pravidla pro fungování školních rad vytyčil zemský zákon č. 17/1873 z. z.

Místní školní rada se ustanovovala v každé školní obci, a to ze zástupců církví (do roku 1920), školy, školní obce a přiškolených obcí. Zástupce školní obce a přiškolených obcí volila příslušná obecní zastupitelstva. Funkční období trvalo tři roky, přičemž předsedou byl většinou starosta obce.

Farní škola ve Starém Plzenci působila již v roce 1737. Roku 1846 byla postavena škola obecná. Výnosem zemské školní rady ze dne 6. července 1901 bylo zrušeno místo ředitele na škole obecné a škola byla podřízena řediteli měšťanské školy. Školní obvod tvořily ve školním roce 1948–1949 obce Starý Plzenec, Letkov, Lhůta, Losiná, Mokrouše, Nezabavětice, Sedlec, Štáhlavy a Tymákov.

Zápisy o schůzích Místní školní rady ve Starém Plzenci jsou zachovány ode dne 4. února 1874. Účastníky této schůze byli starosta a zároveň zvolený předseda MŠR Vojtěch Císař, farář František Knížek a další členové Josef Císař, František Lenk, Jan Sobota, Václav Čechil či učitel Jan Luchman. V účetních spisech je zachován záznam o rozpočtu již z roku 1872, je tedy evidentní, že v té době již Místní školní rada Starý Plzenec fungovala.

Místní školní rada spravovala školní fond pro vydržování budovy školy a školní nadace, dohlížela na běžný hospodářský provoz školy, starala se o palivo, čištění školy, správu budovy školy, vypracovávala soupisy dětí školou povinných, vedla školní matriky (od šk. roku 1885/1886 bylo vedení matrik místními školními radami povinné), dále navrhovala okresní školní radě učitele na uprázdněná místa, kontrolovala rozpočet, výši školného a školní účet. Starala se o osvobození placení školného pro chudé děti, o opatření nábytku pro školu. Také oprava a přístavba školy spadala do kompetencí školní rady.

Po vzniku republiky byly podle zákona o správě školství¹ místní školní rady rozpuštěny a zvoleny nové, a to s platností od 1. ledna 1921.² Jejich funkční období se prodloužilo na čtyři roky. Podstatnější změnu přinesly normy z let 1935 a 1937.³ Na základě zákona č. 233/1935 Sb., o újezdních měšťanských školách, se zřizovaly v obcích, na jejichž území měšťanské školy byly, újezdní školní rady. Byly to správní orgány společné pro školní obec i školní újezd.

Měšťanská škola chlapecká a dívčí ve Starém Plzenci byla přeměněna podle zmíněného zákona v újezdní měšťanskou školu, jejíž obvod tvořily obce Starý Plzenec, Sedlec, Šťáhlavy, Letkov a Tymákov. Dne 1. ledna 1936 byla budova měšťanské školy č. p. 54 se školní tělocvičnou, dále se stavební parcelou č. 94 a pozemkovou parcelou č. k. 119 předána do správy Újezdní školní radě Starý Plzenec. Pro újezdní měšťanskou školu byla tedy ustavena ÚŠR, která přejala všechny činnosti bývalé MŠR. ÚŠR měla dva odbory, I. odbor pro věci školní obce, II. pro záležitosti školního újezdu. Podle vládního nařízení a zákona č. 153/1937 Sb. ze dne 24. června 1937 měla újezdní školní rada prvního odboru 12 členů a újezdní školní rada druhého odboru 15 členů.

Velkou změnu pro samosprávu znamenala německá okupace, vládní nařízení č. 115/1941 Sb. stanovilo, že členy MŠR nebo ÚŠR jmenuje přednosta okresního úřadu. V roce 1942 byly zrušeny zemské školní rady a jejich úkoly přešly na zemské úřady, u nichž vznikla školská oddělení. V roce 1943 došlo ke zrušení i okresních (městských) školních výborů, místních (obvodních, újezdních) školních rad a místních školních výborů.⁴ Kompetence školních rad přešla na starostu obce v sídle školní rady.

Po osvobození byly školní rady obnoveny, byť s omezenou pravomocí. K definitivnímu zániku MŠR a ÚŠR došlo na základě zákona č. 279/1949 Sb., o finančním hospodaření obcí, k 1. lednu 1950.

Poslední schůze I. odboru Újezdní školní rady Starý Plzenec se konala dne 14. února 1941. II. odbor Újezdní školní rady Starý Plzenec ve své činnosti pokračoval až do 17. září 1949.

II. Vývoj a dějiny archivního fondu

Archivní fond Újezdní školní rada Starý Plzenec tvoří archiválie dochované z činnosti Místní školní rady Starý Plzenec a Újezdní školní rady Starý Plzenec z let 1872–1949. Ty se pravděpodobně nacházely po celou dobu existence ve spisovně Základní devítileté školy ve Starém Plzenci.

¹ Zákon č. 292/1920 Sb. z 9. 4. 1920, jímž se upravuje správa školství.

² Vládní nařízení č. 605/1920 Sb. z 6. 11. 1920 o místních radách školních a místních výborech školních.

³ Zákon č. 233/1935 z 20. 12. 1935, kterým se mění a doplňují zákony o zřizování a vydržování veřejných měšťanských škol, o docházce do nich a jejich správě. Vládní nařízení č. 153/1937 Sb. z 24. 6. 1937, o újezdních školních radách.

⁴ Nařízením min. školství č. 302/1943 Sb. z 16. 10. 1943, o místní školské správě.

K přebírce archiválií k uložení do archivu lze doložit následující. První záznam na evidenční kartě JAF Místní školní rada Starý Plzenec zachycuje stav ke dni 27. dubnu 1959, kdy fond obsahoval 16 knih z let 1892–1941, 3 fascikly z let 1872–1928, 19 balíků archiválií z let 1903–1949 a 3 podací protokoly z let 1911–1941 o celkové metrāži 0,95 bm. Zároveň obsahuje v kolonce „Stav fondu“ sdělení, že archivní fond je rozházený. Dne 18. června 1962 došlo k vytřídění materiálu z fondu Obecná škola a Měšťanská škola Starý Plzenec (č. př. 102/62) a k jeho včlenění do archivního fondu Újezdní školní rada Starý Plzenec. Údaje o skartačním či předávacím protokolu chybí, tyto nejsou dochovány ani ve spise o fondu. V roce 1963 byl fond uspořádán a vyhotoven inventář, a to JUDr. Václavem Skalou a Vladislavem Nejdlem. V roce 1993 byly při stěhování SOkA nalezeny další knihy a spisy, u kterých se nepodařilo zjistit datum přijetí do archivu. Jednalo se pravděpodobně o spisy vytříděné z fondu Obecní úřad Starý Plzenec při jeho pořádání, a tak byl téhož roku inventář pracovníci SOkA Alenou Linhartovou a Petrou Martínkovou přepracován. V té době měl archivní fond celkovou metrāž 1,25 bm. Jelikož se jednalo o skupinový inventář MŠR a ÚŠR Starý Plzenec, který postrádal své náležitosti a fyzický stav se mnohde lišil od údajů zaznamenaných v archivní pomůcce, byl tento při GI 2012 zrušen a archivní pomůcka č. 199 byla dne 4. června 2014 zneplatněna.

III. Archivní charakteristika archivního fondu

Časový rozsah archivního fondu Újezdní školní rada Starý Plzenec je 1872–1949.

Jazykem archiválií je čeština. Celkový rozsah fondu činí 1,20 bm. Archivní fond je mezerovitý. Obsahuje 36 úředních knih z let 1874–1949, 4 podací protokoly z let 1911–1946 a 6 kartonů spisů z let 1872–1949.

V některých případech pokračovala újezdní školní rada v zápisech do knih původně založených místní školní radou. Zápisy ze schůzí MŠR a I. odboru ÚŠR z let 1926–1941 (inv. č. 4) jsou nejprve vedeny MŠR, a to do 16. prosince 1937, a na ně navazuje zápis z jednání ÚŠR ze dne 14. ledna 1938. Pokladní deník MŠR z let 1927–1939 (inv. č. 61) je veden původně místní školní radou, ale k 31. prosinci 1937 byly účty uzavřeny a místní školní radou předány újezdní školní radě, která v zápisech pokračovala. Podací protokol z let 1935–1941 (inv. č. 7) je veden nejprve MŠR, a to do konce roku 1937 a od roku 1938 jej začala používat ÚŠR.

Archivní fond Újezdní školní rada Starý Plzenec tvoří archiválie dochované z činnosti MŠR a ÚŠR. Protože do vzniku ÚŠR se jednalo o MŠR a po vzniku školního újezdu a ÚŠR měly archiválie jediného původce, který převzal kompetence dosavadní MŠR a zcela ji nahradil (také proto má ÚŠR výše zmíněné dva odbory), byl vytvořen jeden archivní fond.

Písemnosti jsou členěny z diplomatického hlediska na knihy, spisový materiál a účetní materiál. Knihy tvoří knihy správní (zápisy ze schůzí), spisový materiál tvoří registraturní pomůcky a spisy a účetní materiál je tvořen účetními knihami a účetními spisy. Archiválie jsou řazeny dle typového schématu Františka Hoffmanna pro pořádání místních školních rad⁵ (řazení spisového materiálu, resp. spisů, je dle typu agendy do tří skupin), a to následovně:

I. Knihy

a) knihy správní

II. Spisový materiál

a) registraturní pomůcky

b) spisy

1. Pedagogické věci

2. Žáci

3. Organizační a hospodářské věci

III. Účetní materiál

a) účetní knihy

b) účetní spisy

Pořádání a inventarizace fondu proběhly podle vyhlášky č. 645/2004 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o archivnictví a spisové službě a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů. Dále podle Metodického pokynu ředitele SOA v Plzni pro zpracování archiválií a tvorbu archivních pomůcek, č. j. SOAP/006–0767/2010, Dodatku k metodickému pokynu ředitele SOA v Plzni pro zpracování archiválií a tvorbu archivních pomůcek, č. j. SOAP/006–1087/2015, Základních pravidel pro zpracování archiválií, č. j. MV–46913/AS–1/AS–2013, Metodického pokynu Archivní správy MV v Praze, č. j. AS/1–2–2020/99 a článku Jiřího Topinky Příspěvek k pořádání školských fondů (Archivní časopis 2008).

Při pořádání fondu byla na základě protokolu o vyřazení archiválií z evidencí NAD z důvodu přehodnocení jejich významu ze dne 4. října 2016, č. j. SOAP/050–0616/2016, provedena vnitřní skartace, při které bylo z evidence NAD vyřazeno 0,05 bm spisového materiálu.

⁵ Viz článek Jiřího Topinky Příspěvek k pořádání školských fondů (Archivní časopis 2008), resp. jím uvedené typové schéma Františka Hoffmanna.

Archiválie jsou poškozeny prachem, a to zejména inv. č. 6–9, 60, 61 a 70. I přes tato poškození není nutný žádný restaurátorský ani konzervátorský zásah.

IV. Stručný rozbor obsahu archivního fondu

Archivní fond poskytuje poměrně ucelený obraz fungování Újezdní školní rady ve Starém Plzenci v letech 1872–1949. Pro badatelské využití jsou ve fondu cenným materiálem především knihy zápisů ze schůzí či spisový materiál týkající se žáků a pedagogů.

V. Záznam o uspořádání archivního fondu a sestavení archivní pomůcky

Archivní fond inventarizovala a archivní pomůckou opatřila v roce 2016 ve Státním okresním archivu Plzeň-jih se sídlem v Blovicích Mgr. Markéta Járová.

V Blovicích 13. října 2016

Mgr. Markéta Járová

Seznam použité literatury

Statistický popis školních okresů Čech. Praha, 1884.

HLEDÍKOVÁ Zdeňka, JANÁK Jan, DOBEŠ Jan. Dějiny správy českých zemí od počátků státu po současnost. Praha : Nakladatelství Lidové noviny 2005. ISBN 80-7106-709-1.

HOFFMANN, František. Zkušenosti ze skartace a inventarisace školních archivů. *Archivní časopis*, 6, 1956, s. 69–73.

TOPINKA, Jiří a kol. Příspěvek k pořádání školských fondů. *Archivní časopis*, 58, 2008, s. 81–116.

Příloha č. 1: Seznam použitých zkratk

AP	archivní pomůcka
AS	Archivní správa
bm	běžný metr
č.	číslo
č. j.	číslo jednací
č. k.	číslo katastru
č. p.	číslo popisné
č. př.	číslo přírůstku
EL	evidenční list
GI	generální inventura
inv. č.	inventární číslo
JAF	jednotný archivní fond
kar	karton
kol.	kolektiv
MV	Ministerstvo vnitra
MŠR	místní školní rada
NAD	Národní archivní dědictví
ppr	podací protokol
resp.	respektive
ř. z.	říšský zákoník
Sb.	sbírka
SOA	státní oblastní archiv
SOkA	státní okresní archiv
SOAP	Státní oblastní archiv v Plzni

šk.	školní
ukn	úřední kniha
ÚŠR	újezdní školní rada
z. z.	zemský zákoník

Inventární seznam

Inv. č.	Obsah	Časový rozsah	Evid. jedn.
I. Knihy			
<i>a) knihy správní</i>			
1	Zápisy ze schůzí MŠR (4. 2. 1874–1. 11. 1891)	1874–1891	ukn 1
2	Zápisy ze schůzí MŠR (3. 3. 1892–14. 12. 1911)	1892–1911	ukn 2
3	Zápisy ze schůzí MŠR (18. 1. 1912–10. 7. 1926)	1912–1926	ukn 3
4	Zápisy ze schůzí MŠR a I. odboru ÚŠR (4. 9. 1926–14. 2. 1941)	1926–1941	ukn 4
5	Zápisy ze schůzí II. odboru ÚŠR (13. 11. 1937–17. 9. 1949)	1937–1949	ukn 5

II. Spisový materiál

<i>a) registraturní pomůcky</i>			
6	Podací protokol MŠR (5. 1. 1911–2. 12. 1935)	1911–1935	ppr 1
7	Podací protokol MŠR a I. odboru ÚŠR (4. 12. 1935–10. 11. 1941)	1935–1941	ppr 2
8	Podací protokol II. odboru ÚŠR (2. 1. 1938–31. 12. 1938)	1938	ppr 3
9	Podací protokol II. odboru ÚŠR (1. 1. 1946–31. 12. 1946)	1946	ppr 4
<i>b) spisy</i>			
1. Pedagogické věci			
10	Členské schůze MŠR, volba členů	1909–1937	kar 1
11	Zastavení činnosti MŠR	1938	kar 1
12	Ustavení ÚŠR, volba členů	1937–1941	kar 1
13	Jmenování a přeložení učitelů MŠR	1908–1937	kar 1

Inv. č.	Obsah	Časový rozsah	Evid. jedn.
14	Jmenování a přeložení učitelů ÚŠR	1938–1943	kar 1
15	Bydlení učitelů	1939–1943	kar 1
16	Stížnosti na učitele	1921–1929	kar 1
17	Úmrtí učitelstva	1929	kar 1
18	Záležitosti školníka	1902–1937	kar 1
19	Školní slavnosti	1920–1935	kar 1
2. Žáci			
20	Soupisy žactva	1908–1937	kar 2
21	Osvobození od placení školného	1873–1928	kar 2
22	Úleva od školní docházky	1881–1913	kar 2
23	Pojištění žactva	1930–1943	kar 2
24	Poskytování potřeb chudým žákům	1926–1933	kar 2
25	Zdravotní stav žactva	1930–1936	kar 2
26	Chování žactva	1913–1937	kar 2
27	Přijímání žactva	1938–1943	kar 2
3. Organizační a hospodářské věci			
28	Třídy a pobočky	1903–1943	kar 2
29	Údržba a opravy školy	1907–1943	kar 2
30	Stavba školní budovy	1911–1914	kar 3
31	Opatřování školních pomůcek a potřeb	1913–1939	kar 3
32	Žádost o oddělení měšťanské a obecné školy	1914	kar 3
33	Dispoziční právo s novou školou, svěcení nové budovy	1914	kar 3
34	Zřízení měšťanské dívčí školy	1919	kar 3
35	Příspěvky na obecnou školu	1923	kar 3
36	Propůjčování učeben, tělocvičny a cvičiště	1924–1937	kar 3
37	Přeměna měšťanské školy na školu újezdní	1929–1937	kar 3
38	Kurs pro dívky škole odrostlé	1930–1931	kar 3
39	Přístavba újezdní školy	1938–1943	kar 4
40	Rozdělení správy měšťanských škol	1939	kar 4
41	Přihlášky obcí do újezdu	1939	kar 4

Inv. č.	Obsah	Časový rozsah	Evid. jedn.
42	Ústřední topení	1946	kar 4
43	Návrh na zřízení cvičné školní kuchyně	1948	kar 4
44	Technický posudek o naléhavosti stavebních úprav střední školy	1949	kar 4

III. Účetní materiál

a) účetní knihy

45	Kniha příjmů a vydání MŠR	1902–1911	ukn 6
46	Hlavní kniha školní obce I. odboru ÚŠR	1938–1940	ukn 7
47	Hlavní kniha školní obce I. odboru ÚŠR	1941	ukn 8
48	Hlavní kniha školní obce II. odboru ÚŠR	1938	ukn 9
49	Hlavní kniha II. odboru ÚŠR	1939	ukn 10
50	Hlavní kniha II. odboru ÚŠR	1940	ukn 11
51	Hlavní kniha II. odboru ÚŠR	1941	ukn 12
52	Hlavní kniha II. odboru ÚŠR	1942	ukn 13
53	Hlavní kniha II. odboru ÚŠR	1943	ukn 14
54	Hlavní kniha II. odboru ÚŠR	1944	ukn 15
55	Hlavní kniha II. odboru ÚŠR	1945	ukn 16
56	Hlavní kniha II. odboru ÚŠR	1946	ukn 17
57	Hlavní kniha II. odboru ÚŠR	1947	ukn 18
58	Hlavní kniha II. odboru ÚŠR	1948	ukn 19
59	Hlavní kniha II. odboru ÚŠR	1949	ukn 20
60	Pokladní deník MŠR	1911–1936	ukn 21
61	Pokladní deník MŠR a I. odboru ÚŠR	1927–1939	ukn 22
62	Pokladní deník II. odboru ÚŠR	1938	ukn 23
63	Pokladní deník II. odboru ÚŠR	1939	ukn 24
64	Pokladní deník II. odboru ÚŠR	1940	ukn 25
65	Pokladní deník II. odboru ÚŠR	1941	ukn 26
66	Pokladní deník II. odboru ÚŠR	1942	ukn 27
67	Pokladní deník II. odboru ÚŠR	1943	ukn 28
68	Pokladní deník II. odboru ÚŠR	1944	ukn 29
69	Pokladní deník II. odboru ÚŠR	1945	ukn 30
70	Pokladní deník II. odboru ÚŠR	1946	ukn 31

Inv. č.	Obsah	Časový rozsah	Evid. jedn.
71	Pokladní deník II. odboru ÚŠR	1947	ukn 32
72	Pokladní deník II. odboru ÚŠR	1948	ukn 33
73	Pokladní deník II. odboru ÚŠR	1949	ukn 34
74	Výroční účty příjmů a vydání MŠR	1907–1924	ukn 35
75	Výroční účty příjmů a vydání MŠR	1925–1931	ukn 36

b) účetní spisy

76	Účet příjmů a výdajů pro školní potřeby	1889–1906	kar 4
77	Účty při přístavbě školní budovy	1890–1892	kar 4
78	Příjmy a vydání	1927–1931	kar 4
79	Účetní spisy	1934–1949	kar 4
80	Rozpočty živnostníků na opravy	1934–1938	kar 4
81	Rozpočty	1872–1937	kar 5
81	Rozpočty	1938–1948	kar 6

Název archivní pomůcky: Újezdní školní rada Starý Plzenec
Značka archivního fondu: ÚŠR Starý Plzenec
Časové rozmezí: 1872–1949
Počet evidenčních jednotek: 46 (36 úředních knih, 4 podací protokoly, 6 kartonů)
Počet inventárních jednotek: 81
Rozsah v bm: 1,20
Stav ke dni: 0. 0. 2016
Zpracovatelka archivního fondu: Mgr. Markéta Járová
Zpracovatelka archivní pomůcky: Mgr. Markéta Járová
Počet stran: 16
Počet exemplářů: 5
Schválila: Mgr. Petra Martínková
Dne 2016 – č. j. SOAP/050-0.../2016